

SAMORZĄDNOŚĆ NA MAZÓWSZU

Agnieszka Sławińska

KATEGORIA WIEKOWA: 15-18 LAT

ADRESAT: 15-18 lat.

CZAS ZAJĘĆ: w zależności od wyboru wersji, ok. 90 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: gmina, powiat, województwo, wójt, burmistrz, prezydent, rada gminy, rada powiatu, radny, sesje, sejmik województwa, zarząd powiatu, zarząd województwa, marszałek, starosta, trójstopniowy podział administracyjny, zasada subsydiarności, mała ojczyzna, budżet obywatelski, sołectwa, fundusze europejskie, zrównoważony rozwój, stoiki, hipster, urbanizacja.

WPROWADZENIE

Zajęcia są przeznaczone dla uczniów ze szkoły ponadpodstawowej. Lekcje można realizować na WOS-ie, historii, lekcji wychowawczej, geografii w I klasie LO lub w klasie II i III LO na przedmiocie: historia i społeczeństwo.

CEL OGÓLNY

Poznanie struktur samorządowych i sposobów ich funkcjonowania.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- charakteryzuje współczesną sytuację w województwie mazowieckim;
- opisuje powierzchnię, zurbanizowanie, zagęszczenie i rozmieszczenie ludności Mazowsza;
- wymienia wpływ funduszy europejskich na rozwój Mazowsza;
- przytacza przykłady aktywności obywatelskich;
- wymienia trójstopniowy podział administracyjny na 16 województw, powiaty ziemskie i grodzkie, 2478 gmin;
- opisuje działalność organów uchwałodawczo-kontrolnych i wykonawczych w gminach, powiatach i województwie mazowieckim;
- analizuje podział sołectw w województwie mazowieckim;
- omawia cele administracji rządowej w województwie mazowieckim;
- zna znaczenie mikrohistorii i małych ojczyzn na Mazowszu oraz wkład tej historii w dziedzictwo Polski oraz budowanie tożsamości regionalnej;
- dostrzega znaczenie stowarzyszeń i fundacji dla budowania kultury Mazowsza oraz altruizmu społecznego;
- rozumie znaczenie inwestycyjności i gospodarki dla największego województwa w Polsce;
- przytacza przykłady działań obywatelskich i partycypacji obywatelskiej w ramach demokracji bezpośredniej i pośredniej;
- zna takie postaci, jak: Adam Struzik, Tadeusz Sygietyński;
- zna podział województwa mazowieckiego na sołectwa, gminy, powiaty;
- docenia rolę województwa mazowieckiego i wkład w gospodarkę Polski;
- rozumie znaczenie tradycji i popiera jej kultywowanie, np. przez ludowe zespoły pieśni i tańca;
- przedstawia rolę społeczeństwa w kształtowaniu tożsamości Mazowsza;
- wyjaśnia znaczenie transportu, usług, gospodarki w kształtowaniu pozycji Mazowsza wśród innych województw.

METODY PRACY:

- drama,
  - praca grupowa – krzyżówka,
  - dyskusja,
  - burza mózgów,
  - praca indywidualna – QUIZZ.
-

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE:

- karty pracy,
  - źródła ikonograficzne,
  - praca z tekstami źródłowymi,
  - dostęp do internetu,
  - duże karty papieru.
-

FORMY PRACY:

- teksty źródłowe – analiza,
  - źródła ikonograficzne,
  - karty pracy,
  - krzyżówka,
  - drama,
  - Kahoot!,
  - koło fortuny,
  - happening,
  - planowanie – tworzenie projektu do budżetu obywatelskiego.
-

ZAŁĄCZNIKI:

1. Krzyżówka – materiał dla uczniów.
2. Krzyżówka – pomocnik dla nauczyciela.
3. *Mazowiecki quiz obywatelski, czyli co każdy Mazowszanin powinien wiedzieć* – materiał dla uczniów.
4. *Mazowiecki quiz obywatelski, czyli co każdy Mazowszanin powinien wiedzieć i Wnioski po mazowieckim quizie obywatelskim, czyli każdy Mazowszanin powinien to wiedzieć* – pomocnik dla nauczyciela.
5. *Wnioski po mazowieckim quizie obywatelskim, czyli każdy Mazowszanin powinien to wiedzieć* – materiał dla uczniów.
6. Koło fortuny – materiały dla uczniów.
7. Koło fortuny – pomocnik dla nauczyciela.
8. Podsumowanie części panelu koła fortuny – materiały dla uczniów.
9. Podsumowanie części panelu koła fortuny – pomocnik dla nauczyciela.
10. Mazowiecka drama – czyli z życia wzięte.
11. Projekt budżetu obywatelskiego.

BIBLIOGRAFIA:

J. Choińska-Mika i in., *Mazowsze wczoraj, dziś i jutro*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2018.

Z. Gluza, *Droga do samorządu*, Senat RP, Warszawa 2010.

J. Witkowski, *Priorytety i wyzwania badawcze na Mazowszu w obszarze „Społeczeństwo”*, file:///C:/Users/Siostry/Downloads/msr_3_witkowski.pdf

ŹRÓDŁA INTERNETOWE [dostęp: 15.03.2019]:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Wspólnota>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Słoiki>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Hipster>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Stowarzyszenie>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Marszałek_województwa

https://pl.wikipedia.org/wiki/Województwo_mazowieckie

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Gmina>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Państwowy_Zespół_Ludowy_Pieśni_i_Tańca_„Mazowsze”

https://www.google.com/search?q=zespół+pieśni+i+tańca+mazowsze&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi5g46Jx4vhAhW9RhUIHWGOCbgQ_AU-IDigB&biw=1280&bih=881#imgrc=v_AXABhJnHAtyM

<https://www.agrofakt.pl/najpiekniejsze-palmy-w-lysyach/>

https://www.google.com/search?q=palmy+z+%C5%81ysych&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwibx6v3ylvhAhVSCewKHSnRCnoQ_AUIDigB&biw=1280&bih=881#imgrc=OWcSMS-vop2nZM

<http://samorzad.pap.pl/depesze/redakcyjne.smieci/187217/Segregacja-kuleje--GU-S-smieci-na-Mazowszu-coraz-wiecej--a-ich-segregacja-idzie-slabo>

https://www.google.pl/search?q=segregacja+śmieci+w+gminie+na+Mazowszu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjL6tS404vhAhVMYKQKHazID0kQ_AUIDygC&biw=1422&bih=765#imgrc=-sCvUgRCvUPtkM

<https://powiatpultuski.pl/wp-content/uploads/2018/08/Powiat-Pułtuski-mini-przewodnik.pdf>

https://www.google.pl/search?q=REFERENDUM+LOKALNE+pismo+do+wypełnienia%5C&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjko612YvhAhVPsqQKHe9QA-IsQ_AUIDigB&biw=1422&bih=711#imgrc=ojOUjdW6FdP31M

https://pl.wikipedia.org/wiki/Referendum_lokalne

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Polska>

<http://warszawa.naszemiasto.pl/artukul/zdjecia/gdzie-w-warszawie-brakuje-przejsc-dla-piesznych-happening,1380287,artgal,2520149,t,id,tm,zid.html>

<http://www.podlasie24.pl/wegrow/region/niebieski-happening-w-wegrowie-205d6.html>

https://www.google.pl/search?q=województwo+mazowieckie+mapa&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=L96dIZBJEj8xiM%253A%252Cvj_rfpva-IQbunM%252C_&vet=1&usq=AI4_-kTsX4QAoKIDIF1tRXvcvOjqu-ZJOA&sa=X&ved=2ahUKEwj4jbCasozhAhVskIsKHSaFcvSQ9QEWAnoECAUQ-CA#imgrc=L96dIZBJEj8xiM:&vet=1

PRZEBIEG ZAJĘĆ

OPIS LEKCJI

Lekcję można zrealizować zarówno z wykorzystaniem najnowszych metod (przy użyciu sieci internetowej), jak i w wersji tradycyjnej – wtedy trzeba wydrukować poszczególne elementy i przeprowadzić zwykłe losowanie oraz test. Podział na grupy i losowanie przeprowadzają liderzy lub inne osoby z grup.

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Nauczyciel nie podaje tematu lekcji, tylko zapowiada, że na końcu 90-minutowej jednostki lekcyjnej uczniowie sami go wymyślą.
2. Nauczyciel rozdaje krzyżówkę (**załącznik nr 1**), którą uczniowie mogą rozwiązać indywidualnie, w parach lub w grupach. Mogą korzystać z książki do wiedzy o społeczeństwie lub z vademecum.
3. Po zakończeniu pracy nad krzyżówką nauczyciel wspólnie z uczniami omawia kolejno hasła (**załącznik nr 2**).

CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Kolejnym etapem lekcji jest konkurs o Mazowszu (Kahoot!). Można wejść na stronę internetową Quizizz <https://quizizz.com/admin/quiz/5c980fe1e4b139001ab7180b/mazowiecki-quiz-obywatelski-kady-mazowszanin-powinien-to-wiedzie-lub-rozdac-kartki-z-pytaniami>. Uczniowie odpowiadają na pytania indywidualnie (**załącznik nr 3**). Za rozwiązanie zadań konkursowych powinni otrzymać jakieś nagrody, np. plusy lub oceny. Następnie nauczyciel odczytuje poprawne odpowiedzi i wyjaśnia znaczenie zadań (**załącznik nr 4**). Uczniowie wspólnie z nauczycielem formułują wnioski, które zapisują w tabeli (**załącznik nr 5**).

2. W kolejnej części lekcji uczniowie dzielą się na 6 grup (klasę na grupy może też podzielić nauczyciel). Można wejść na stronę internetową: <http://www.superbelfrzy.edu.pl/technikalia/interaktywne-kolo-fortuny/> lub https://www.classtools.net/random-name-picker/46_W8Ag3G.
3. Najpierw liderzy grup w kole fortuny losują zadania do wykonania związane ze społeczeństwem, małą ojczyzną, społecznością lokalną i zadaniami obywatelskimi na Mazowszu. Następnie grupy przez 10 minut pracują nad rozwiązaniem zadań (uczniowie muszą zrobić palmę, wykonać autorską piosenkę o Mazowszu, napisać uchwałę dla swojego terytorium o segregacji śmieci, zaprojektować miniprzewodnik po okolicy, przedstawić audycję radiową o referendum lokalnym i wziąć udział w happeningu). Można również wydrukować zadania dla grup (**załączniki nr 6 i 7**) i przeprowadzić zwykłe losowanie. Należy jednak pamiętać, że każda grupa losuje po 2 litery – z liter potem zostanie ułożone hasło. Opis wystąpienia i wnioski nauczyciel wraz z uczniami (**załączniki nr 8 i 9**) umieszczają w specjalnie przygotowanej tabeli. Następnie grupy prezentują swoje dokonania i układają hasło: ŚRODEK.
4. Potem liderzy grup losują dramy, czyli miniscenki do odegrania, i kolejne litery (**załącznik nr 10**), link do koła fortuny: hasło mazowsze2019, strona internetowa: https://www.classtools.net/random-name-picker/82_2VDP-fc. Każda grupa przygotowuje się do występu i przedstawia, w którym miejscu na Mazowszu scenki się rozgrywają. Uczniowie mogą dodać coś od siebie do miniscenki. Na koniec

grupy szukają drugiego członu hasła:
POLSKI. Całe hasło brzmi: ŚRODEK
POLSKI.

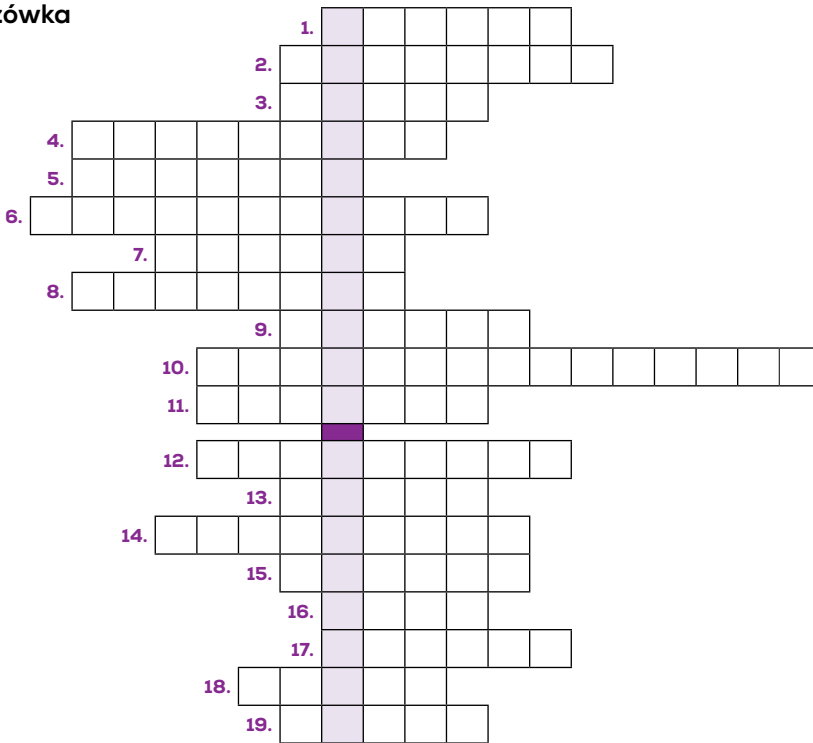
CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA

Na koniec lekcji uczniowie (w grupach)
projektują budżet obywatelski (**załącznik**

nr 11). Ich zadaniem jest napisanie
projektu (tytuł, cena, cele) walczącego
o gminny, powiatowy lub wojewódzki
budżet obywatelski, np. Sochaczewski
Budżet Obywatelski. Uczniowie
prezentują swoje pomysły, wybierają
tytuł tematu i wyciągają wnioski.

Załącznik nr 1.

Krzyżówka

1. Pejoratywne określenie młodych ludzi pochodzących ze wsi, którzy przeprowadzili się do Warszawy w celu studiowania lub pracowania.
2. Stolica Mazowsza.
3. Najmniejsza jednostka podziału administracyjnego w Polsce.
4. Typ zbiorowości oparty na silnych, emocjonalnych więziach, nieformalnej strukturze, np. lokalna.
5. Przedstawiciel współczesnej subkultury, funkcjonującej zarówno wśród nastolatków, jak i ludzi po 20. i 30. roku życia i starszych. Niezależny wobec kultury masowej, do której ma ironiczny stosunek.
6. Po reformie administracyjnej z 1 stycznia 1999 r. utworzono ich w Polsce 16.
7. Władza wykonawcza w powiecie i województwie.
8. Jest reprezentantem Rady Ministrów w województwie.
9. Może być ziemski lub grodzki.
10. Organizacja społeczna (zrzeszenie) powoływana przez grupę osób mających wspólne cele lub zainteresowania.
11. Znajduje się w herbie Warszawy.
12. Sprawuje władzę wykonawczą w gminie miejsko-wiejskiej, posiadającej od 10 tys. do 100 tys. mieszkańców.
13. Członek wybieralnych organów samorządowych do rady gminy lub powiatu.
14. Przewodniczący kolegiального zarządu województwa, organu wykonawczego województwa.
15. Przedstawiciel lokalnej społeczności wiejskiej.
16. Organ wykonawczy w gminie wiejskiej do 10 tys. mieszkańców.
17. Organ uchwałodawczo-kontrolny w województwie.
18. Aparat pomocniczy organu administracji publicznej.
19. Obradują na niej radni, obradom może przysłuchiwać się każdy mieszkaniec gminy, powiatu, województwa.

Załącznik nr 3.

Mazowiecki quiz obywatelski, czyli co każdy Mazowszanin powinien wiedzieć**1. W Polsce znajduje się 16 województw, jak myślisz, które miejsce pod względem powierzchni zajmuje Mazowsze?**

- a) Obejmuje obszar o powierzchni 35 558,47 km², jest największe ze wszystkich województw i stanowi 11,4 % powierzchni Polski.
- b) Obejmuje obszar o powierzchni 40 558,47 km², jest 3. pod względem powierzchni i stanowi 15% powierzchni Polski.
- c) Obejmuje obszar o powierzchni 28 556,47 km², jest 5. pod względem powierzchni i stanowi 9% powierzchni Polski.

2. Mazowsze jest zamieszkane przez

- a) 4,5 mln mieszkańców.
- b) 5,5 mln mieszkańców.
- c) 5 mln mieszkańców.

3. Gęstość zaludnienia na Mazowszu wynosi

- a) 150 os./km².
- b) 120 os./km².
- c) 170 os./km².

4. W całej Polsce jest 2478 gmin, z czego na Mazowszu znajduje się

- a) 440 gmin.
- b) 389 gmin.
- c) 314 gmin.

5. W Polsce jest 314 powiatów i 66 miast na prawach powiatu. Na Mazowszu jest to odpowiednio

- a) 37 powiatów i 5 miast na prawach powiatu.
- b) 30 powiatów i 4 miasta na prawach powiatu.
- c) 42 powiaty i 7 miast na prawach powiatu.

6. W Polsce mamy 2478 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, na Mazowszu jest

- a) 383 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.
- b) 314 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.
- c) 348 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

7. Ile wynosi przyrost naturalny na Mazowszu?

- a) 0,7 na tysiąc osób.
- b) 0,8 na tysiąc osób.
- c) 0,9 na tysiąc osób.

8. Mazowsze przyciąga młodych ludzi, saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w przybliżeniu wynosi

- a) 2,5 na tysiąc osób i jest najwyższe w Polsce.
- b) 3,0 na tysiąc osób i jest najwyższe w Polsce.
- c) 4,0 na tysiąc osób i jest najwyższe w Polsce.

9. Największą aglomeracją na Mazowszu jest Warszawa. Liczba jej ludności wynosi

- a) ok. 1,9 mln osób – stanowi to ok. 32,7% ludności województwa mazowieckiego.
- b) ok. 1,4 mln osób – stanowi to ok. 32,7% ludności województwa mazowieckiego.
- c) ok. 1,7 mln osób – stanowi to ok. 32,7% ludności województwa mazowieckiego.

10. Obecnie marszałkiem województwa mazowieckiego jest

- a) Adam Struzik.
- b) Hanna Zdanowska.
- c) Paweł Kukiz.

11. Miasta, które mają na Mazowszu powyżej 50 tys. ludności, to

- a) Pruszków, Sulejówkę, Wołomin i Piaseczno.
- b) Pruszków, Legionowo, Wołomin i Piaseczno.
- c) Brwinów, Legionowo, Wołomin i Piaseczno.

12. Istotniejszymi ośrodkami miejskimi na Mazowszu są dawne miasta wojewódzkie:

- a) Radom, Płock, Siedlce, Ostrołęka i Ciechanów.
- b) Radom, Płock, Siedlce, Łowicz i Ciechanów.
- c) Radom, Płock, Kutno, Ostrołęka i Ciechanów.

13. Ile mieszkań oddano do użytkowania w 2017 r. na Mazowszu?

- a) 20 049 mieszkań, co stanowi 18% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w kraju.
- b) 46 049 mieszkań, co stanowi 28% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w kraju.
- c) 36 049 mieszkań, co stanowi 22% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w kraju.

14. Z czego słynie Mazowsze, jeśli chodzi o gospodarkę?

- a) W powiecie grójeckim uznawanym za „największy sad Europy” na 35 tys. ha rosną jabłonie i inne drzewa owocowe. Sady te zajmują zaledwie niespełna 4% użytków rolnych, stanowią blisko jedną trzecią krajowej powierzchni sadów i dają ponad 42% krajowej produkcji owoców z drzew.
- b) Znaczną część województwa zajmują użytki rolne (67,8%), wśród których większość stanowią grunty orne (68,4%).
- c) Uprawia się tu przede wszystkim zboża, które łącznie zajmują 71,5% powierzchni zasiewów.

15. Gdzie na Mazowszu funkcjonuje wytwórstwo materiałów budowlanych?

- a) W Warszawie, Radomiu, Wierzbicy, Zielonce.
- b) W Warszawie, Łowiczu, Wierzbicy, Zielonce.
- c) W Płocku, Radomiu, Wierzbicy, Zielonce.

16. Ile podmiotów gospodarczych było zarejestrowanych na Mazowszu pod koniec 2016 r.?

- a) 600 tys. podmiotów gospodarczych.
- b) 900 tys. podmiotów gospodarczych.
- c) 788 008 podmiotów gospodarczych.

17. Największą autostradą na Mazowszu, łączącą stolicę kraju między innymi z Łodzią, Poznaniem czy Berlinem, a – za pośrednictwem węzła w Strykowie – także z Gdańskiem czy Wrocławiem, jest

- a) S3.
- b) A5.
- c) A2.

18. Na terenie województwa mazowieckiego działają

- a) Koleje Mazowieckie (KM), Szybka Kolej Miejska (SKM), Warszawska Kolej Dojazdowa, PKP Intercity SA, Przewozy Regionalne.
- b) Szybka Kolej Miejska (SKM), Warszawska Kolej Dojazdowa, PKP Intercity SA, Przewozy Regionalne.
- c) Koleje Mazowieckie (KM), Szybka Kolej Miejska (SKM), Warszawska Kolej Dojazdowa, PKP Intercity SA.

19. Duże znaczenie dla społeczności lokalnych ma organizacja życia wiejskiego. Podstawową jednostkę stanowi w tym zakresie sołectwo, które jest najważniejszą formą jednostek pomocniczych gminy. Na Mazowszu jest

- a) 6500 sołectw.
- b) 7335 sołectw.
- c) 8000 sołectw.

20. Ile mieszkańców liczy przeciętny powiat na Mazowszu?

- a) Około 85 tys. mieszkańców i obejmuje (statystycznie) nieco ponad 8 gmin.
- b) Około 75 tys. mieszkańców i obejmuje (statystycznie) nieco ponad 7 gmin.
- c) Około 90 tys. mieszkańców i obejmuje (statystycznie) nieco ponad 9 gmin.

Załącznik nr 4.

Mazowiecki quiz obywatelski, czyli co każdy Mazowszanin powinien wiedzieć

– pomocnik dla nauczyciela

Odpowiedzi do quizu:

1 – a; 2 – b; 3 – a; 4 – c; 5 – a; 6 – b; 7 – c; 8 – a; 9 – c; 10 – a; 11 – b; 12 – a;
13 – c; 14 – a; 15 – a; 16 – c; 17 – c; 18 – a; 19 – b; 20 – a

Wnioski po mazowieckim quizie obywatelskim, czyli każdy Mazowszanin powinien to wiedzieć – pomocnik dla nauczyciela

- Województwo mazowieckie jest miejscem innowacyjnym, gdzie warto zamieszkać!
- Województwo mazowieckie jest największe w Polsce i powstaje tu najwięcej nowych mieszkań, to dobre miejsce dla młodych rodzin i młodych ludzi.
- Województwo mazowieckie jest dobrze zurbanizowane, zagęszczone, istnieją w nim liczne środki transportu.
- Mazowsze to województwo, w którym dobrze się rozwijają zwłaszcza usługi i przemysł.
- Na Mazowszu powstało wiele sołectw, gmin, powiatów, tzw. małych ojczyzn, w których społeczność lokalna żyje i pracuje.

Załącznik nr 5.

Wnioski po mazowieckim quizie obywatelskim, czyli każdy Mazowszanin powinien to wiedzieć.

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Załącznik nr 6.

Koło fortuny**GRUPA I – litera Ś**, zadanie do wykonania: palma

Wyobraźcie sobie, że mieszkacie na Kurpiach. Stolicą Kurpiów jest Myszyniec. Co roku, według tradycji, robi się tam najwyższe i najbardziej strojne palmy na Niedzielę Palmową. Czas pracy – 10 minut.

GRUPA II – litera R, zadanie do wykonania: piosenka

Zespół Pieśni i Tańca Ziemi .....

Największym zespołem regionalnym na Mazowszu jest Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze”.

Ułóżcie i wykonajcie piosenkę o regionie, w którym mieszkacie, lub o Mazowszu. Wybór należy do was. Czas pracy – 10 minut.

GRUPA III – litera O, zadanie do wykonania: uchwała gminna o segregacji śmieci

Napiszcie projekt uchwały o segregacji śmieci dla gminy: .....

Czas pracy – 10 minut.

GRUPA IV – litera D, zadanie do wykonania: przewodnik po małej ojczyźnie

Wszędzie, gdzie mieszkamy, tworzymy społeczność lokalną. Znajdują się tam zabytki, które można zwiedzać. Każda gmina na Mazowszu lub powiat mają swoją stronę internetową lub przewodniki.

Waszym zadaniem jest zaprojektowanie miniprzewodnika po najbliższej okolicy. Czas pracy – 10 minut.

GRUPA V – litera E, zadanie do wykonania: referendum lokalne w gminie i powiecie oraz w województwie

Jesteście mieszkańcami gminy Pionki, zorganizujcie referendum z inicjatywy mieszkańców w sprawie odwołania burmistrza miasta przed upływem kadencji (zbierzcie listę z podpisami w klasie, napiszcie schemat odpowiedniego pisma). Wyjaśnijcie kolegom, na czym polega procedura przeprowadzenia referendum lokalnego z inicjatywy mieszkańców i jakie są warunki uznania wyniku referendum za wiążące. Wskażcie różnicę w sposobie przeprowadzania referendum w gminie i powiecie oraz w województwie. Przedstawcie te dane w formie wywiadu w lokalnym radiu lub prasie (np. Radio Pionki, „Głos Pionek”).

Czas pracy – 10 minut.

GRUPA VI – litera K, zadanie do wykonania: lokalny happening

Zorganizujcie lokalny happening dotyczący wybranej sprawy ważnej dla waszej miejscowości (ochrona środowiska, problemy społeczne, transport gminny lub powiatowy itd.). Wykonajcie kolorowe transparenty, namówcie klasę do udziału w happeningu.

Czas pracy – 10 minut.

Załącznik nr 7.

Koło fortuny – pomocnik dla nauczyciela

Zadania do losowania.

GRUPA I – Ś

GRUPA II – R

GRUPA III – O

GRUPA IV – D

GRUPA V – E

GRUPA VI – K

GRUPA I – litera Ś, zadanie do wykonania: palma

Na wykonanie palmy uczniowie mają 10 minut.

Łyse to kurpiowska gmina znana przede wszystkim z bogatych tradycji folklorystycznych. Jedną z nich jest Niedziela Palmowa, odbywająca się pod patronatem m.in. Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. To w Łysych prawdopodobnie można znaleźć najpiękniejsze palmy w kraju. „Kurpiowskie palmy są przede wszystkim... piękne – mówi Dariusz Puławski, wiceprezes Kurpiowskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. – Misterne kwiaty wykonywane z kolorowej bibuły zachwycają, bo wyglądają naprawdę jak żywe. Mają od 2,5 do 3, a czasem nawet 4 m wysokości i należą do najpiękniejszych w kraju”. Odrodzenie się zwyczaju wykonywania palm kurpiowskich sprawiło, że z roku na rok Łyse przyciąga coraz liczniejsze rzesze turystów z kraju i zagranicy, przedstawicieli świata dyplomacji, polityki, kultury, nauki, którzy podziwiają najpiękniej wykonane palmy. Jeszcze w okresie międzywojennym najpiękniejsze i najwyższe palmy można było oglądać w Myszyncu, Kadzidle, Zalasie, Baranowie, Łysych i Lipnikach. Dziś zwyczaj ten przetrwał w 2 ostatnich parafiach.

„Prezentacje artystyczne podczas Niedzieli Palmowej zaczynają się u nas o godz. 9.30 – dodaje Dariusz Puławski. – O godz. 11.00 rozpoczyna się msza święta. Procesji i uroczystościom związanym z Niedzielą Palmową towarzyszą wystawy i kiermasze sztuki ludowej i swojskiego jedzenia. Zapraszamy, bo to może najpiękniejsza Niedziela Palmowa w całej Polsce”. Dodajmy jeszcze, że organizatorami uroczystości są: Gminy Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Łysych, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Samorząd Województwa Mazowieckiego i Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce.

<https://www.agrofakt.pl/najpiekniejsze-palmy-w-lynych/>

GRUPA II – litera R, zadanie do wykonania: piosenka

Na wykonanie zadania uczniowie mają 10 minut.

Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego (PZLPiT „Mazowsze”) – jeden z największych polskich zespołów artystycznych odwołujących się do tradycji polskiej muzyki i tańca ludowego. Od 1948 r. siedziba zespołu mieści się w Otrębusach przy ul. Świerkowej 2 w dworze Karolin. W 2009 r. otwarto tu Europejskie Centrum Promocji Kultury Regionalnej i Narodowej „Matecznik-Mazowsze”. Zespół „Mazowsze” został powołany do życia dekretem Ministerstwa Kultury i Sztuki 8 listopada 1948 r. Na mocy tego dekretu prof. Tadeusz Sygietyński zorganizował zespół, którego zadaniem miała być troska o tradycyjny repertuar ludowy oparty na pieśniach, przyśpiewkach i tańcach wsi mazowieckiej i regionalnej tradycji artystycznej. Zespół miał uchronić folklor przed zanikaniem i ukazać jego zróżnicowanie, bogactwo i piękno. Początkowo program artystyczny składał się z piosenek przeplatanych tańcami z terenów centralnej Polski – Opoczna i Kurpi, szybko jednak zaczął sięgać do tradycji innych regionów. Idea zespołu powstała wcześniej, gdy Tadeusz Sygietyński – kompozytor i miłośnik folkloru – oraz Mira Zimińska-Sygietyńska – jedna z najbardziej znanych przedwojennych warszawskich aktorek, przyrzekli sobie w ruinach bombardowanej Warszawy, że jeśli przeżyją wojnę, założą zespół. O ile dla

aktorki filmowej i kabaretowej dziedziina wydawała się odległa, o tyle dla Tadeusza była realizacją dawnych marzeń. Obecnie w skład zespołu wchodzi balet, chór i orkiestra symfoniczna. Wykonywane przez zespół melodie pochodzą z 39 regionów etnograficznych Polski oraz z całego świata.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Państwowy_Zespół_Ludowy_Pieśni_i_Tańca_Mazowsze

GRUPA III – litera O, zadanie do wykonania: uchwała gminna o segregacji śmieci

Na wykonanie zadania uczniowie mają 10 minut.

Segregacja kuleje. GUS: śmieci na Mazowszu coraz więcej, a ich segregacja idzie słabo

Przeciętny mieszkaniec Mazowsza wytwarza rocznie prawie 300 kg śmieci, z których ponad połowa trafia do odzysku – wynika z danych GUS. Odpady zebrane selektywnie stanowią jedną czwartą ogólnej masy odpadów komunalnych.

W 2017 r. na terenie województwa mazowieckiego zebrano 1,78 mln t odpadów komunalnych, co stanowiło 15% ogółu śmieci zebranych w kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem masa wytworzonych na Mazowszu odpadów komunalnych wzrosła o 1%. Wśród wytworzonych w województwie mazowieckim odpadów komunalnych dominowały śmieci pochodzące z gospodarstw domowych. Ich całkowita masa wyniosła 1,58 mln t, co oznaczało wzrost o 2,4% w porównaniu z rokiem poprzednim. Na jednego mieszkańca Mazowsza przypadają 294 kg zebranych odpadów komunalnych i było to o 6 kg więcej niż w 2016 r. Z usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji zebrano 198 tys. t śmieci (mniej o 8,5% w stosunku do 2016 r.).

Wprawdzie wzrosła masa odpadów zebranych selektywnie (w 2017 r. na terenie Mazowsza zebrano w ten sposób 471 tys. t odpadów komunalnych, czyli o 1,6% więcej niż w 2016 r.), ale ich udział w ogólnej masie odpadów komunalnych pozostaje niezmienny. Posegregowanych śmieci było wagowo 3 razy mniej niż odpadów zmieszanych. Segregacja śmieci ułatwia pozyskiwanie z nich surowców wtórnych. W 2017 r. do odzysku trafiło 59% ogólnej masy odpadów komunalnych zebranych w województwie mazowieckim. Do recyklingu przeznaczono 23% ilości odpadów komunalnych, do biologicznych procesów przetwarzania (kompostowania lub fermentacji) 6%, natomiast do przekształcenia termicznego z odzyskiem energii skierowano 30% wszystkich odpadów. Spadła liczba składowisk odpadów komunalnych, ale ich całkowita powierzchnia nieznacznie wzrosła. W końcu 2017 r. na terenie województwa mazowieckiego funkcjonowało 29 składowisk odpadów komunalnych (wobec

33 w 2016 r.) o łącznej powierzchni 167 ha (wobec 168 ha w 2016 r.). Trzy czwarte czynnych składowisk było zlokalizowanych na terenach wiejskich. Znacząco (o 14% w porównaniu z 2016 r.) wzrosła liczba dzikich wysypisk śmieci. W 2017 r. na terenie województwa mazowieckiego zlikwidowano 1298 nielegalnych składowisk, z których wywieziono 5,1 tys. t odpadów. Niedozwolone składowanie odpadów odbywa się jeszcze w 143 lokalizacjach na terenie województwa mazowieckiego.

<http://samorząd.pap.pl/depesze/redakcyjne.smieci/187217/Segregacja-kuleje--GU-S-smieci-na-Mazowszu-coraz-wiecej--a-ich-segregacja-idzie-slabo>

GRUPA IV - litera D, zadanie do wykonania: przewodnik po małej ojczyźnie

Na wykonanie zadania uczniowie mają 10 minut.

Powiat Pułtusk - mini przewodnik

WARTO ZOBACZYĆ

Powiat pułtusk to niezmiernie interesujący region, głównie z powodu ciekawej historii i bogatych tradycji kulturowych Mazowsza i Kurpi.

Narzew - rzeka barwna i nieujarzmiona, stanowiąca od wieków inspirację dla artystów - malarzy, poetów, wyznacza kierunki osadnictwa i nadaje rytm życia mieszkańcom Ziemi Pułtuskiej. Uroczę zakątki krajobrazowe i architektoniczne przyciągają turystów, spragnionych relaksu i odpoczynku.

Połączenie walorów przyrodniczych, krajobrazowych z gościnnością i życzliwością mieszkańców, czyni powiat pułtusk miejscem, w którym warto być, warto żyć i którym można się zauroczyć.

PUŁTUSK
Nierzytyk, bo **najdłuższy brukowany rynek w Europie** (o długości 400 m i szerokości 50 m). Pośrodku usytuowany jest ratusz z osmiokondygnacyjną, gotycką wieżą z I poł. XV w., rozbudowaną w XVI w., w której mieści się Muzeum Regio-

nalne. Rynek otaczają kamienice z XVIII i XIX wieku. W jednej z nich, pod nr 29, znajduje się tablica przypominająca, że od 29 grudnia 1806 r. do 1 stycznia 1807 r. kwaterował tu Napoleon Bonaparte. Na kamienicy nr 27 znajduje się informacja, że w latach 1854-1864 mieszkał tu Wiktor

Panorama miasta

- 2 -

Powiat Pułtusk - mini przewodnik

Kościół Św. Krzyża

Gomułlicki, autor „Wspomnień niebieskiego mundurka”.

Jedną z największych atrakcji Pułtuska jest położony na wzgórzu nad Narwią **zamek z XV w.** Dawniej siedziba biskupów płockich, obecnie Dom Polonii - wysokiej klasy hotel z bogatą barą gastronomiczną i rekreacyjną. Dom Polonii pełni znaczącą rolę kulturotwórczą, jest miejscem: wystaw artystów polskich i zagranicznych (malarzskich, fotograficznych, filatelistycznych, tkanin i gobelinów, unikatowych strojów historycznych) oraz koncertów muzyki dawnej, kultury kresowej (fest organizatorem Koncertu „Kresowa Dusza”),

W Pułtusku urodził się Krzysztof Klenczon. W czerwcu organizowany jest festiwal jego imienia, a przy fontannie znajduje się ławeczka muzyka.

a także recitali. Dzięki działalności Domu Polonii pielęgnowane i prezentowane są tradycje, kuchnia, obyczaje, stroje - polskie, a szczególnie regionalne. Dom Polonii jest miejscem konferencji, sesji naukowych, spotkań i odpoczynku, zarówno dla gości z Polski, z zagranicy, jak również dla pułtuszczan.

Bardzo cennym zabytkiem jest **bazylika pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny**. Wzniesiona w XV w., wielokrotnie przebudowywana, dzisiaj ma charakter budowli renesansowej. W jej wnętrzu można podziwiać cenne obra-

- 3 -

<https://powiatpułtusk.pl/wp-content/uploads/2018/08/Powiat-Pu%C5%82tusk-i-mini-przewodnik.pdf>

GRUPA V - litera E, zadanie do wykonania: referendum lokalne w gminie i powiecie oraz w województwie

Na wykonanie zadania uczniowie mają 10 minut.

Referendum lokalne

To wyrażenie przez członków wspólnoty samorządowej w drodze głosowania swojej woli co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy jej dotyczącej. Referendum lokalne jest podstawową instytucją demokracji bezpośredniej.

Podstawa prawna

Podstawą prawną przeprowadzania referendum lokalnego w Polsce są art. 4 i 170 Konstytucji RP. Postanowienia Konstytucji precyzuje *Ustawa z 15 września 2000 r. o referendum lokalnym*. Zgodnie z jej brzmieniem, ustalonym w 2013 r., mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego jako członkowie wspólnoty samorządowej wyrażają w nim swoją wolę: w sprawie odwołania organu stanowiącego tej jednostki, co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki, w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących tę wspólnotę.

Przedmiotem referendum gminnego może być również: odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy.

Prawo inicjatywy

Referendum polega na udzieleniu na urzędowej karcie do głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytanie lub pytania albo na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami. Mają prawo w nim brać udział osoby stale zamieszkujące na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego, posiadające czynne prawo wyborcze do organu stanowiącego tej jednostki.

Referendum przeprowadza się z inicjatywy organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego lub na wniosek co najmniej: 10% uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy albo powiatu, 5% uprawnionych do głosowania mieszkańców województwa.

W sprawach odwołania organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego (rady gminy lub miasta, rady powiatu bądź sejmiku wojewódzkiego) przed upływem kadencji, co do zasady, rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum przeprowadzonego na wniosek mieszkańców. Jednakże radę gminy może także rozwiązać sejm na wniosek premiera w przypadku powtarzającego się naruszenia przez radę gminy Konstytucji lub ustaw.

Referendum w sprawie odwołania organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego nie przeprowadza się: przed upływem 10 miesięcy od dnia wyborów albo od dnia ostatniego referendum w tej sprawie, jeżeli data wyborów przedterminowych, przeprowadzanych w wyniku referendum, miałyby przypaść w okresie 8 miesięcy przed zakończeniem kadencji organu stanowiącego.

Przedmiotem referendum gminnego może być również samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy; w tych sprawach rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum.

Referendum przeprowadzane z inicjatywy mieszkańców

Z inicjatywą przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego wystąpić może:

- grupa co najmniej 15 obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego, a w odniesieniu do referendum gminnego – także 5 obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do rady gminy;

- statutowa struktura terenowa partii politycznej działająca w danej jednostce samorządu terytorialnego;
- organizacja społeczna posiadająca osobowość prawną, której statutowym terytorium działania jest co najmniej obszar danej jednostki samorządu terytorialnego.

Inicjator referendum powiadamia na piśmie przewodniczącego zarządu danej jednostki samorządu terytorialnego o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum. Przewodniczący zarządu jednostki samorządu terytorialnego niezwłocznie potwierdza na piśmie otrzymanie powiadomienia. Na pisemny wniosek inicjatora referendum przewodniczący zarządu jednostki samorządu terytorialnego, w ciągu 14 dni od otrzymania wniosku, powiadamia w formie pisemnej inicjatora referendum lub jego pełnomocnika o liczbie mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego uprawnionych do głosowania, objętych stałym rejestrem wyborców w gminie na koniec kwartału poprzedzającego złożenie wniosku. Liczbę tę dla powiatów i województw ustalają i niezwłocznie przekazują właściwym starostom i marszałkom województw komisarze wyborczy na podstawie kwartalnych meldunków o stanie rejestrów wyborców składanych przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) do 10 dnia miesiąca następującego po zakończeniu kwartału. Inicjator referendum w sprawie odwołania organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego przed upływem kadencji powiadamia o zamiarze wystąpienia z taką inicjatywą również komisarza wyborczego. Inicjator referendum, na swój koszt, podaje do wiadomości mieszkańców danej jednostki samorządu terytorialnego przedmiot zamierzonego referendum, przy czym podanie do wiadomości w gminie następuje w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie, a w powiecie i w województwie – przez ogłoszenie w prasie codziennej ogólnodostępnej w danej jednostce samorządu terytorialnego.

W terminie 60 dni od dnia powiadomienia przewodniczącego zarządu jednostki samorządu terytorialnego o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum jego inicjator zbiera podpisy mieszkańców uprawnionych do wybierania organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego, którzy chcą poprzeć inicjatywę w tej sprawie. Mieszkaniec jednostki samorządu terytorialnego popierający wniosek o przeprowadzenie referendum podaje na karcie nazwisko, imię, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL. Dane te potwierdza własnoręcznym podpisem. Wycofanie udzielonego poparcia jest bezskuteczne.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Referendum_lokalne

Pionki (do 1932 Zągożdżon) – miasto w województwie mazowieckim, w powiecie radomskim. Siedziba wiejskiej gminy Pionki. Pionki są położone nad rzeką Zągożdżonką, na Nizinie Środkowomazowieckiej, historycznie – w Małopolsce. Powstanie i rozwój miasta były związane z zakładami chemicznymi ZTS Pronit. Według danych z 31 grudnia 2014 r. miasto miało 19 168 mieszkańców. Miasto słynne z produkcji prochu strzelniczego i płyt gramofonowych w zakładach Pronit. Pionki znajdują się w południowej części **województwa mazowieckiego**, na **Równinie Kozienskiej**. Są oddalone o ok. 23 km od centrum **Radomia** i o ok. 103 km od **Warszawy**.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Pionki>

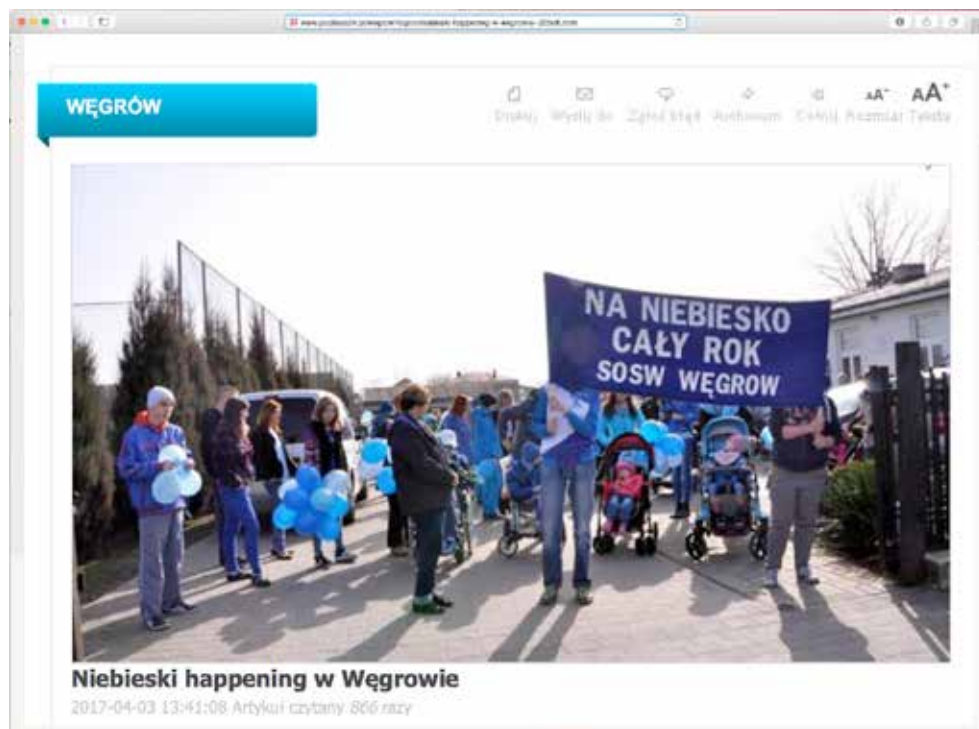
GRUPA VI – litera K, zadanie do wykonania: lokalny happening

Na wykonanie zadania uczniowie mają 10 minut.

Gdzie w Warszawie brakuje przejść dla pieszych? Happening Zielonego Mazowsza

W czwartek 26 kwietnia [2012 r.] na rondzie Dmowskiego odbył się happening: *Położ Zebra na Marszałkowskiej*. Akcja miała na celu zwrócenie uwagi na brak przejść dla pieszych w Warszawie, a także dogodnych dla pasażerów komunikacji miejskiej węzłów przesiadkowych. Bardzo często bywa tak, że zanim dojdziemy do przejścia dla pieszych, by przedostać się na drugą stronę jezdni, musimy pokonać spory kawałek drogi wzdłuż niej. Budowanie kładek nie zawsze jest rozwiązaniem tego problemu. Nadkładanie drogi to chyba codzienna konieczność wszystkich warszawiaków. W czwartek w Warszawie Stowarzyszenie Zielone Mazowsze zorganizowało happening: *Położ zebra na Marszałkowskiej*! Pikietyjacy domagali się położenia naziemnego przejścia dla pieszych w ścisłym centrum Warszawy, na skrzyżowaniu ul. Marszałkowskiej z Alejami Jerozolimskimi. Brak takiego przejścia jest utrudnieniem m.in. dla osób niepełnosprawnych (windy nie zawsze działają) oraz dla tych, którzy nie zierają do metra. Rzecznik prasowy Zarządu Miejskich Inwestycji Drogowych Agata Chojńska podkreśla, że nowe przejścia dla pieszych powstaną na nowo budowanej ulicy Lazurowej, na skrzyżowaniu ul. Marsa z Chełmżyńską czy przy stacji Metra Słodowiec. Dodaje, że ZMID stawia bardziej na przejścia podziemne i kładki.

<http://warszawa.naszemiasto.pl/arttykul/zdjecia/gdzie-w-warszawie-brakuje-przejsc-dla-pieszch-happening.1380287,artgal,2520149,t.id,tm,zid.html>

Niebieski happening w Węgrowie

Nie zarażę Cię autyzmem, ale mogę optymizmem – pod takim hasłem przebiegają dziś, 3 kwietnia obchody Światowego Dnia Świadomości Autyzmu, które są organizowane przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Węgrowie. W ramach wydarzenia odbędzie się tak zwany niebieski happening. O godz. 10.00 rozpocznie się przemarsz spod SOSW w Węgrowie do Rynku Mariackiego. Na miejscu przewidziane są wspólna zabawa i występy podopiecznych Ośrodka. Zakończenie zabawy zaplanowano na godz. 11.45. Na znak solidarności z osobami z autyzmem uczestnicy akcji ubierają się na niebiesko. Organizatorzy zapraszają całą społeczność Węgrowa do przyłączenia się do happeningu.

<http://www.podlasie24.pl/wegrow/region/niebieski-happening-w-wegrowie--205d6.html>

Załącznik nr 8.

Podsumowanie części panelu koło fortuny

Nazwa zadania	Grupa	Miejsce na Mazowszu	Aktywność obywatelska	Spółeczność lokalna
Palma	I	Kurpie		
Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” lub	II			
Uchwała w sprawie segregacji śmieci (Warszawa lub	III			
Miniprzewodnik po	IV			
Audycja radiowa w sprawie referendum lokalnego w Pionkach	V			
Happening obywatelski na Mazowszu	VI			

Załącznik nr 9.

Podsumowanie części panelu koła fortuny – pomocnik dla nauczyciela

Nazwa zadania	Grupa	Miejsce na Mazowszu	Aktywność obywatelska	Spółeczność lokalna
Palma	I Ś	Kurpie	Wspólne robienie palmy, kultywowanie tradycji	Manifestowanie przywiązania do tradycji i kultury, przekazywanej z pokolenia na pokolenie
Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” lub	II R	Karolin lub	Na Mazowszu powstaje wiele promujących regionalne piosenki czy lokalne wyroby stowarzyszeń, takich jak koła gospodyń wiejskich lub stowarzyszenia badające i promujące historię małych ojczyzn	Przywiązanie do tradycji, promowanie kultury małych ojczyzn, tworzenie więzów emocjonalnych w małych wspólnotach
Uchwała w sprawie segregacji śmieci (Warszawa lub .....)	III O	Warszawa lub	Proces uchwałodawczy w gminie, powiecie, województwie; prawo radnych do zgłaszania podczas sesji rozwiązań dotyczących segregacji śmieci, szukanie porozumienia radnych w sprawie najlepszych rozwiązań dotyczących segregacji śmieci; realizacja zasady subsydiarności (pomocniczości) na szczeblu gminnym, powiatowym itd.	Udział obywateli w procesie uchwałodawczym dotyczącym segregacji śmieci, reprezentowanie społeczności lokalnej przez radnych, prawo obywateli do uczestnictwa w sesji rady gminy, powiatu itd.

Miniprzewodnik po	IV D	Najbliższa okolica	Poznanie historii najbliższej okolicy i jej promocja, kultywowanie tradycji, popularyzowanie kultury	Budowanie poczucia tożsamości regionalnej, dumy z mikrohistorii, przekazywanie dziedzictwa kulturowego z pokolenia na pokolenie
Audycja radiowa w sprawie referendum lokalnego w Pionkach	V E	Pionki Może być najbliższa gmina lub najbliższy powiat	Forma demokracji bezpośredniej; prawo obywateli do protestu, budowanie aktywności obywatelskiej	Partycypacja obywateli w środowisku lokalnym, pobudzanie lokalnej społeczności do działania; podkreślenie pluralistycznego charakteru społeczeństwa na Mazowszu
Happening obywatelski na Mazowszu	VI K	Wybrane miejsce	Forma demokracji bezpośredniej, protest pokojowy o wymiarze symbolicznym, hasła mające na celu poprawienie jakości życia, np. walka ze smogiem	Partycypacja obywateli w środowisku lokalnym, pobudzanie lokalnej społeczności do działania

Załącznik nr 10.

Mazowiecka drama – czyli z życia wzięte

Podzielcie się na grupy i odegrajcie scenki przed klasą. Lider grupy losuje nr dramy. Do zadań grupy należy również zlokalizowanie odgrywanej scenki na mapie województwa mazowieckiego. Zbieżność imion, nazwisk i zdarzeń może być przypadkowa. Scenki autorskie napisano do Lekcji o Mazowszu. Opisane sytuacje są wizją autora lekcji, zgadzają się dane geograficzne, administracyjne, poruszane problemy społeczne i obywatelskie. Każda grupa losuje także literę. Potem litery są składane we wspólne hasło.

GRUPA I – P

GRUPA II – O

GRUPA III – L

GRUPA IV – S

GRUPA V – K

GRUPA VI – I

DRAMA I – litera P**W Urzędzie Miasta w Ostrowi Mazowieckiej w powiecie ostrowskim**

Petentka: Proszę o wypis aktu urodzenia, tylko proszę szybko mi tę sprawę załatwić!

Urzędniczka: Proszę mnie nie popędzać, przecież widzi pani, że nie ma kolejki.

Petentka: No rzeczywiście, kolejki nie ma, jak byłam tu 30 lat temu, to tłum ludzi był, kolejka ciągnęła się aż do drzwi wejściowych.

Urzędniczka: Czasy się zmieniły, akt urodzenia czy zgonu można już załatwić internetowo. Imię i nazwisko proszę.

Petentka: Genowefa Ziemiak.

Urzędniczka: Dzisiaj wydamy pani akt wydrukowany u nas, w urzędzie, ale następnym razem może go pani pobrać internetowo.

Petentka: Ja tam się nie znam na tych internetach, wolę przyjść i mieć wszystko zrobione.

Wnuk petentki Wojtek: Słyszałem pani rozmowę z moją babcią. Czy mogłaby mi pani wytłumaczyć, jak przez internet uzyskać różne dokumenty?

Urzędniczka: Nasze miasto staje się nowoczesne, dlatego akt urodzenia raz drukujemy na miejscu, potem można mieć do tych danych dostęp cyfrowy.

Wnuk: To świetnie, nie trzeba będzie ciężko gdzieś jeździć.

Petentka: To ja w takim razie idę na kurs informatyczny dla seniorów, który odbywa się w naszym domu kultury.

Urzędniczka: Kolejek nie ma, bo nastąpiła cyfryzacja. Taki kurs jest bardzo pożyteczny i może być pani dumna z wnuka, bo chłopak świetnie się panią opiekuje. Do widzenia.

Petentka: Do widzenia. Dziękujemy.

DRAMA II – litera O**Rozmowa dwóch prezydentów miast: Sierpca i Płońska (wymiana doświadczeń)**

Kacper Ryż, prezydent Sierpca: Drogi Oliwerze, co mam zrobić, żeby Sierpc lepiej funkcjonował.? Staram się ze wszystkich sił.

Oliwer Mądry, prezydent Płońska: Jako prezydent Płońska postawiłem na kilka ważnych celów, które zrealizowałem. Po pierwsze, namawiam mieszkańców do inwestowania w odnawialne źródła energii, zorganizowałem nawet program dopłat do nowych pieców.

Kacper Ryż: U mnie wskaźniki smogu są wysokie, ludzie palą, czym chcą, chyba muszę to zmienić. A jak z bezrobociem w twoim mieście, bo u mnie jest niskie, wynosi tylko 1%.

Zorganizowałem wiele robót, współpracuję z agencjami pracy, prowadzę kampanię pod hasłem „Pracuj i inwestuj w siebie”.

Oliwer Mądry: Niestety, u mnie bezrobocie wynosi 8%. Moje miasto jest mniejsze niż twoje, niedawno zamknięto fabrykę produkującą gwoździe, zwolniono 300 osób.

Kacper Ryż: Musisz szukać inwestorów, zorganizować kampanię, poprosić o pomoc wojewodę. Wiem, że jeden z przedsiębiorców z mojego miasta – właściciel firmy produkującej ręczniki – szuka nowego miejsca do otworzenia drugiej fabryki.

Oliwer Mądry: Może będzie się do tego nadawała hala produkcyjna po fabryce gwoździ, bo stoi pusta. Ja zaś wyjaśnię ci, jak skorzystać z programu dopłat z UE do instalacji solarnych.

Kacper Ryż: A zatem wzajemnie sobie pomożemy.

Oliwer Mądry: Zgadza się, rozwój miasta i Mazowsza jest dla mnie najważniejszy.

DRAMA III – litera L

Rozmowa uczniów podczas przerwy w szkole w Łosicach

Anna: Dwa lata temu używaliśmy w bibliotece kart papierowych, ciągle wypadały mi z książek i dlatego nie oddawałam ich w terminie. Teraz mam kartę elektroniczną, a na komórkę przychodzi do mnie powiadomienie, kiedy muszę oddać książkę.

Zuzia: To super, że nam tę bibliotekę przebudowali. Stworzyli tam Łosickie Centrum Kultury Mazowieckie Centrum Cyfrowe. Dzięki temu mogę w bibliotece korzystać za darmo z internetu.

Paweł: Zuziu, dzisiaj otwierają to nowe Kino za Rogiem, zabieram cię tam na *Miasto 44*.

Zuzia: Przecież to stary film.

Paweł: Dla mnie jest ważny, bo na historii właśnie przerabiamy Powstanie Warszawskie. Koło kina podobno jest kawiarenka, więc później pójdziemy na jakieś ciastka.

Anna: To świetny pomysł! Ja zostaję w centrum kultury, mam próbę nowego przedstawienia w teatrze „Mazovia”.

Łukasz: A ja idę pojeździć na rolkach i na desce w skateparku, założyli tam nową bieżnię! Na Mazowszu całkiem nieźle wykorzystujemy fundusze europejskie, powstaje coraz więcej nowych miejsc użyteczności publicznej. Mój tata był jednym z podwykonawców tego skateparku, zbudowano go dzięki funduszom UE i naszemu samorządowi.

Anna: Każdy ma, to co chce! Nie zapominajcie, że jutro w punkcie harcerskim pakujemy paczki na wakacje dla potrzebujących z Mazowsza. Przyjdźcie, inni też nas potrzebują!

Łukasz: Pamiętam, dostałem przypomnienie SMS-em. Będę, do zobaczenia!

DRAMA IV – litera S

Na targu miejskim w Grójcu

Pan Włodek: Otworzyli ten SuperShop, ale u nas się nie pogorszyło. Kapusta kiszona dobrze mi się sprzedaje, a na moje ogórki małosolne ciągle przybywa klientów.

Pani Marynia: Ja też nie narzekam, nie dokładałam już tak dużo na unowocześnienie mojej budki, choć to już nie budka! Burmistrz dołożył, Unia dołożyła i teraz mam ładny sklepik.

Klientka: Łatwiej teraz na ten nasz nowoczesny targ dojechać, a jaki parking pobudowany! Nie tylko dla klientów rynku, ale też zatrzymują się tam pracujący w firmie vyrabiającej nasze polskie ubrania „Pola”. W końcu jest porządek w naszym mieście.

Klient: Dzień dobry, ja po ogóreczki małosolne! Mamy nowoczesny gmach policji, coś wspaniałego, byłem tam dzisiaj!

Pan Włodek: Ile tych ogórków? Coś pan zrobił, że cię wezwali?

Klient: Nic. Byłem z uczniami zwiedzić budynek. Poproszę pół kilograma ogórków!

Pani Ela: Ja po kapustę kiszoną, pół kilograma. Sąd rejonowy też mamy nowoczesny, przechodzi się przez bramki, a informacje o terminach rozpraw pojawiają się na podświetlonej tablicy.

Dziewczyna, Malwina: Ja poproszę jabłka, potrzebne mi na piknik. Jedziemy dziś wypróbować nową ścieżkę rowerową.

Pani Marynia: Dobrze, że ta młodzież nie siedzi tylko przy komputerach!

Malwina: Ściągnęliśmy sobie ze strony Urzędu Miasta mobilną aplikację: śladami kapliczek w naszym powiecie. Będziemy je fotografować, bo jest konkurs na najlepszy album cyfrowy o naszym powiecie.

Jacek: Masz te jabłka? Już czas na nas, lecimy!

DRAMA V – litera K**Sesja Rady Miejskiej w Mławie**

Radny Mikołaj: Jak mamy zatem działać, żeby ulepszać nasze miasto?

Radna Danuta: To proste, rozwój musi być zrównoważony! Trzeba zadbać o zainwestowanie w nowy komin i piec w naszej fabryce.

Radny Feliks: Nie zapomnijcie, że czeka nas wybudowanie nowego mostu na Olszynie, bo dzieci przechodzą przez starą kładkę na przystanek autobusowy.

Radna Felicja: Jak założymy nowe parkomaty przy ratuszu, to będziemy mieć na drodze, dołożymy do kominą, sfinansujemy też realizację moich wyborczych postulatów „Talerz ciepłej zupy dla każdego dziecka”.

Radny Roman: Zgadzam się. Będą też nowe miejsca pracy dla strażników miejskich.

Radny Grzegorz: Zintegrujemy system, zaczniemy kontrolować dwie kolejne ulice dzięki zakupowi monitoringu na ulice Padlewskiego i Szkolną. Zapewnimy bezpieczeństwo mieszkańcom miasta!

Radna Celina: To musimy wydać decyzję w sprawie budowy nowego multishopu, będzie nas stać na więcej inwestycji!

Radna Łucja: Zatem nie ma już na co czekać, działajmy!

Radny Karol: Musimy głosować, w naszych rękach życie mieszkańców Mławy i jej rozwój.

DRAMA VI – litera I**W Szpitalu Powiatowym w Sokołowie Podlaskim, koło rejestracji**

Pielęgniarka: Proszę następnego pacjenta! Nr 123.

Pani Zosia: Przepraszam, nie zauważyłam numerka na tablicy!

Pielęgniarka: Nie szkodzi, do jakiej poradni chce się pani umówić na wizytę?

Pani Zosia: Do poradni reumatologicznej, do pani doktor Trawińskiej.

Pan Tadeusz: Czy tutaj na pobranie krwi?

Pielęgniarka: Musi pan iść korytarzem do końca i skręcić w prawo. Tam w automacie wydrukuje pan numer, potem trzeba czekać w kolejce.

Pani Zosia: Wszędzie te kolejki, numerki.

Pielęgniarka: Kolejki są różne, w zależności od poradni. To Narodowy Fundusz Zdrowia przyznaje miejsca. Do poradni reumatologicznej najbliższa wizyta za dwa miesiące.

Pani Genia: Ciekawe, ile ja będę czekać na wizytę do poradni ortopedycznej. Przywiózł mnie tutaj syn aż z Jabłonny Lackiej!

Pani Zosia: Ja przyjechałam autobusem z Bielan.

Pielęgniarka: Wizyta może być za dwa tygodnie.

Pani Zosia: Ten system musi się poprawić, nie tylko w Grójcu czy na Mazowszu, ale w całym kraju.

Załącznik nr 11.

Projekt budżetu obywatelskiego

TYTUŁ: .....

CENA: .....

MIASTO: .....

GMINA: .....

POWIAT: .....

WOJEWÓDZTWO: MAZOWIECKIE

CELE:

- .....
- .....
- .....
- .....

BUDŻET OBYWATELSKI
powiatu sochaczewskiego

Zgłoś projekt do Powiatowego Budżetu Obywatelskiego na rok 2020

1.000.000 zł
na realizację pomysłów mieszkańców powiatu sochaczewskiego

800.000 zł na projekty „twarde”   200.000 zł na projekty „miękkie”

Termin zgłaszania projektów:
10 - 31 lipca 2019 roku

Gdzie złożyć projekt?
W Kancelarii Ogólnej Starostwa Powiatowego, ul. Matuz. J. Piłsudskiego 65, 95-503 Sochaczew
lub na adres e-mail: badzetobywatelski@powiatsochaczew.pl
Szczegółowe informacje na stronie www.powiatsochaczew.pl w zakładce „Budżet Obywatelski”.

